

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף ה'

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שדיני ממונות נידונים בשלשה דיינים, אבל דיין מומחה לרבים יכול לדון אפילו יחידי.

ואמר רב נחמן שדיין כמוני יכול לדון דיני ממונות ביחידי, וכן אמר גם ר' חייא.

ומסתפקת הגמרא למה כוונתם, שוודאי שהכוונה שצריך שהדיין יהיה כמוהם בזה שהוא גם למד שמועות ודינים מרבתי וגם יודע לומר סברות מדעתו, ומסתפקת הגמרא האם הכוונה שצריך גם שהדיין יהיה כמוהם ויטול רשות מריש גלותא לדון דיני ממונות ביחידי, או שאף אם הדיין לא נטל רשות לדון ביחידי דינו דין.

ומוכיחה הגמרא שאין צריך רשות שהרי היה מעשה שמר זוטרא בנו של רב נחמן דן דין יחידי וטעה בדין, והלך לפני רב יוסף ואמר לו רב יוסף שאם בעלי הדינים קיבלו אותך עליהם ללכת אחרי מה שתפסוק בין אם תטעה ובין אם לא, אתה פטור מלשלם, ואם לא אתה חייב לשלם. וממה שרב יוסף לא אמר לו שהדין בטל אלא רק שאם לא קיבלוהו עליהם שישלם, רואים שדינו דין אפילו אם לא נטל רשות לדון ביחידי.

אמר רב שדיין הרוצה לדון בלא שאם יטעה יצטרך לשלם, יטול רשות מריש גלותא, וכך יפטר מלשלם אפילו אם יטעה, וכן אמר שמואל.

ואומרת הגמרא שדיין שקיבל רשות לדון יחידי מהנשיא בארץ ישראל יכול לדון בארץ ישראל, ודיין שקיבל רשות מריש הגלותא בבבל, יכול לדון בבבל, וגם בארץ ישראל, כי בבל נקראה "שבט" שהוא לשון שררה מרובה, וארץ ישראל נקרא "מחוקק" שהוא לשון שררה מועטת. וכפי ששינו בברייתא על הפסוק "לא יסור שבט מיהודה" שאלו ראשי גליות שבבבל שרודים את ישראל בשבט, והפסוק "ומחוקק מבין רגליו" אלו בני בניו של הלל שהם שושלת הנשיאות בארץ ישראל, שמלמדים תורה ברבים.

ומסתפקת הגמרא האם דיין שקיבל רשות לדון יחידי מהנשיא בארץ ישראל יכול לדון יחידי אף בבבל.

ומוכיחה הגמרא שלא מועיל קבלת רשות בארץ ישראל לדון בבבל, שהרי היה מעשה שרבה בר חנה שהיה מוסמך לדון מהנשיא בארץ ישראל, דן דין בבבל וטעה, והלך לפני רבי חייא ושאל האם הוא צריך לשלם או לא, ואמר לו רבי חייא, שאם בעלי הדינים קיבלו אותך עליהם ללכת אחרי מה שתפסוק בין אם תטעה ובין אם לא, אתה פטור מלשלם, ואם לא אתה חייב לשלם. ואם הייתה הרשות שקיבל מהנשיא בארץ ישראל מועילה לו שיהיה דינו כדן ברשות גם בבבל אפילו אם לא קיבלו עליו הוא פטור מלשלם.

שואלת הגמרא שהרי כאשר רבה בר רב הונא היה מתווכח עם בית הריש גלותא היה אומר להם שאינו צריך להם כי לא מהם הוא נוטל רשות לדון אלא מאביו, ואביו מרב ורב מר' חייא ור' חייא מרבי. ורואים מדבריו שיכולה רשות שקיבל מרבי שהיה מארץ ישראל להועיל, ועונה הגמרא שאלו דברים בעלמא, אך אין הדין כך.

שואלת הגמרא אם כך מדוע רבה בר חנה נטל רשות מרבי לדון קודם שעלה מארץ ישראל לבבל, הרי זה לא יועיל לו כשיגיע לבבל. ועונה הגמרא שרשות זו הועילה לו לדון בעירות הנמצאות בגבול ארץ ישראל.

ומביאה הגמרא שלפני שירד רבה בר חנה לבבל אמר רבי חייא לרבי, בן אחי יורד לבבל, האם יורה והשיב לו רבי, יורה. האם ידין, והשיב לו רבי ידין, האם יתיר בכורות לראות על מום שנולד בהם האם הוא קבוע ומותרים באכילה או לא, והשיב לו רבי יתיר.

עוד מספרת הגמרא שכאשר ירד רב לבבל אמר רבי חייא לרבי בן אחותי יורד לבבל, האם יורה והשיב לו רבי, יורה. האם ידין, והשיב לו רבי ידין, האם יתיר בכורות, והשיב לו רבי אל יתיר.

ושואלת הגמרא שהרי גם רב וגם רבה בר חנה היו בני אחיו של רבי חייא, שהרי איבו וחנה ושילא ומרתא ורבי חייא כולם היו בני אבא בר אחא כרסלא ממקום הנקרא כפרי, וממילא רב שהיה בנו של אייבו הוא בן אחיו של רבי חייא ולא בן אחותו.

ועונה הגמרא שרב היה גם בנו של אחיו של רבי חייא וגם בנו של אחותו, שאביו של רבי חייא הוליד קודם את אייבו אביו של רב, ואז אשתו מתה ונשא אשה אחרת שהייתה לה בת, ואז הוליד את רבי חייא, ואותה בת נישאה לאייבו, וממילא רבי חייא היה אח של אייבו מאביו ואח של אשתו של אייבו מאמו.

אבל חנה אביו של רבה, היה נשוי לאשה אחרת, ולכן רבה בר חנא הוא רק בן אחיו של רבי חייא אך לא בן אחותו.

עמוד ב'

עוד אומרת הגמרא שיתכן שאמו של רב לא הייתה אחות של רבי חייא, ומה שרבי חייא קרא לו בן אחותו זה על שם חכמתו, וכפי שנאמר במשלי "אמור לחכמה אחותי".

שואלת הגמרא מדוע רבי אמר על רב שלא יתיר בכורות, והרי וודאי שרב היה חכם, שהרי על שם חכמתו קרא לו רבי חייא בן אחותי, ולא יתכן לומר שלא היה בקיא במומים שהרי אמר רב שמונה עשר חדשים גדלתי אצל רועה בהמה לדעת איזה מום קבוע ואיזה מום עובר.

ועונה הגמרא שרבי לא נתן לרב רשות להתיר בכורות כדי לחלוק כבוד לרבה בר חנה שעלה לפני בבבל, כי את רב בכל מקרה כיבדו בני בבבל, ורצה רבי שיכבדו אף את רבה בר חנא.

עוד אומרת הגמרא שיתכן שמה שרבי לא נתן לרב רשות להתיר בכורות, זה כיון שרב היה בקיא מאוד במומים, וחשש רבי שרב יתיר מום קבוע שדומה למום עובר, ואנשים שיראו שרב התיר את המום הזה יטעו להתיר מום עובר.

ועל מה ששאל רבי חייא האם יורה ואמר רבי שיורה, שואלת הגמרא מדוע צריך ליטול רשות להורות, ולא מספיק מה שלמד ויודע את ההלכות, ועונה הגמרא שמשום מעשה שהיה תיקנו שצריך ליטול רשות להורות, ששינוי בברייתא שפעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה בני אדם שלשים עיסותיהם בטומאה, וכלומר שלא חששו לטהר את הכלים שלשו בהם, ושאל אותם רבי מפני מה אתם מגבלים עיסותיכם בטומאה, והשיבו לו שתלמיד חכם אחד בא לכאן והורה לנו שמי בצעים וכלומר מים הכנוסים באגם, אין מכשירין את העסה לקבל טומאה.

אך ההלכה היא שמי בצעים כן מכשירים, ואותו התלמיד דרש שמי **ביצים** אינם מכשירים, אלא שהם חשבו שכוונתו הייתה למי בצעים, וטעו לבאר זאת כי טעו גם בביאור המשנה שאומרת שמי נהר קרמיון ומי נהר פיגה פסולים לפרה אדומה כי הם מי בצעים, שהם הבינו שכפי שמים אלו פסולים לפרה אדומה כך הם אינם מכשירים לקבל טומאה.

אך באמת מי בצעים מכשירים לקבל טומאה, ומה שמים אלו פסולים לחטאת זה מטעם אחר שהם אינם מים חיים וכלומר שאינם מי מעיין, ובפרה אדומה יש דין מיוחד שצריך מי מעיין, אך לא לגבי הכשר טומאה.

ושנינו שבאותה השעה גזרו שתלמיד אל יורה אלא אם כן נוטל רשות מרבו, כדי שיבדוק רבו שהוא ברור בלשונו.

מביאה הגמרא שתנחום בנו של רבי אמי הזדמן למקום הנקרא חתר, ודרש להם שמותר ללתות חיטין בפסח, וכלומר להשרות אותם מעט במים ולכתוש אותם מיד. ושאלו אותו שהרי ר' מני מצור נמצא כאן, ושינוי בברייתא שתלמיד אל יורה הלכה במקום רבו אלא אם כן היה רחוק ממנו שלש פרסאות, שהם כנגד גודלו של מחנה ישראל. והשיב להם תנחום שאכן כך ההלכה אלא שלא שמתי ליבי לכך שרבי מני נמצא כאן.

מביאה הגמרא מעשה שרבי חייא ראה אדם שנמצא בבית הקברות ושאל אותו, הרי אתה בן איש פלוני שהוא כהן, וכיצד אתה נכנס לבית הקברות, והשיב לו אותו אדם שאכן זה אבי, אלא שהוא היה גבה עינים, וכלומר הולך אחרי עיניו, ונתן עיניו בגרושה, וחילל את בנו.

אומרת הגמרא שוודאי שמועילה רשות לדון רק בדינים מסויימים, ולא בכל תחומי התורה, שהרי רבי נתן לרב רשות להורות ולדון אבל לא להתיר בכורות. ומסתפקת הגמרא האם מועילה רשות לדון רק לתקופה מסויימת.

ומוכיחה הגמרא שאף זה אפשרי שהרי היה מעשה שאמר רבי יוחנן לרב שמן לפני שעלה רב שמן לבבל, הרי אתה ברשותינו, וכלומר רשאי לדון, עד שתבא אצלנו בחזרה לארץ ישראל.

מביאה הגמרא את הדין שאמר שמואל ששניים שדנו בלא דיין שלישי, דיניהם דין. אלא שנקראים בית דין חצוף כי עברו על תקנת חכמים.

ואומרת הגמרא שכאשר ישב רב נחמן ואמר את הדין הזה בשם שמואל, הקשה עליו רבא שהרי שנינו במשנה לקמן שאפילו אם שנים מזכים או שנים מחייבים ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינים, וכלומר יוסיפו דיינים נוספים במקום הדיינים שאינם יודעים. ושאל רבא את רב נחמן לדעת שמואל מדוע צריך להוסיף דיינים ולא גומרים את הדין בשניים.

והשיב לו רב נחמן, שאף ששנים שדנו דיניהם דין זה רק אם מלכתחילה ישבו רק שניים לדון, אבל אם ישבו שלושה אינם יכולים לגמור את הדין בשנים, ולכן צריכים להביא דיין אחר במקום זה שאינו יודע.

עוד הקשה רבא על רב נחמן שהרי שנינו בבבלייתא לעיל שרבן שמעון בן גמליאל אומר שדין בשלושה ופשרה בשנים, ויפה כח פשרה מכח הדין שהרי שנים שדנו הדין שבעלי הדין יכולים לחזור בהם, אבל שנים שעשו פשרה אין בעלי הדין יכולים לחזור בהם. ורואים שלא כדברי שמואל, אלא ששנים שדנו אין דיניהם דין.

ועונה הגמרא שזו דעת רשב"ג אך חכמים חולקים עליו, ושמואל אמר את הדין לדעת חכמים.

אך שואלת הגמרא שהרי אמר רבי אבהו שחכמים לא חולקים על רשב"ג בזה ואף לדעתם שנים שדנו אין דיניהם דין. ועונה הגמרא שזו דעת רבי אבהו, אך שמואל סובר שחכמים כן חולקים על רשב"ג ולדעתם שנים שדנו דיניהם דין.

